

بررسی علت های عدم توانایی کسب شغل توسط جوانان و وضعیت موجود در خصوص اشتغال جوانان در کشور ایران

مهدی جنگجویانی کندی

کارشناسی رشته اقتصاد، دانشگاه دامغان

mahdijangju2000@gmail.com

چکیده

این مقاله به بررسی عوامل اقتصادی، اجتماعی و سیاسی موثر در عدم توانایی جوانان در کسب شغل در ایران می‌پردازد. از جمله عوامل مهم می‌توان به نبود اشتغال مناسب، کاهش رشد اقتصادی، فساد و ضعف ساختاری در نظام اقتصادی و تورم بالا اشاره کرد. وضعیت اشتغال جوانان نیز در ایران نگران‌کننده است؛ با افزایش تعداد جوانان تحصیل کرده، بازار کار نمی‌تواند تقاضای اشتغال آن‌ها را تأمین کند. جوانان ناگزیر به پذیرش شغل‌های بازدید از بدفیکیان و پایین‌تر از توان دانش و توانایی‌های آن‌ها می‌باشند. با توجه به وضعیت فعلی، اقداماتی باید انجام شود تا محیط کسب و کار در کشور بهبود یابد و جوانان بتوانند حرفه‌ای موفق را آغاز کنند. اقدامات ممکن شامل اصلاحات سیاست‌های اقتصادی، تقویت بخش خصوصی، افزایش سرمایه‌گذاری‌ها و ایجاد فرصت‌های شغلی برای جوانان می‌شود. این اقدامات می‌تواند تاثیر مثبتی بر وضعیت اقتصادی و اجتماعی کشور داشته با تأمین اشتغال، افزایش توانمندی‌های جوانان و پایداری اقتصادی کشور. از این رو، توجه به اشکال‌ها و اقدامات پیشنهادی برای حل آن‌ها امری حیاتی و ضروری می‌باشد.

واژگان کلیدی: اشتغال جوانان، ایران، وضعیت اقتصادی، فرصت های شغلی

دهمین کنفرانس بین المللی مطالعات بین رشته‌ای در مدیریت و مهندسی

۳۱ شهریور ۱۴۰۳ - تهران

مقدمه

سرمایه اجتماعی مجموعه‌ای از هنجارها و کارکردهایی است که برای رسیدن به یک هدف مشترک در نظر گرفته می‌شود. معمولاً جوامعی که توسعه یافته هستند سرمایه اجتماعی بیشتری نسبت به دیگر کشورها دارند. در جامعه هرچه بیشتر موضوع سرمایه اجتماعی مورد توجه قرار گیرد، آن جامعه در حوزه‌های مختلف اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی پیشرفت می‌کند. به بیان دیگر افراد این مدل جوامع بهتر و راحت‌تر به اهداف و منافع مشترک خود می‌رسند. در بین افراد جامعه، جوانان نقش مهم‌تری ایفا می‌کنند. علت اصلی آن این است که جوانان در معادلات و هنجارهای اجتماعی نقش اساسی را بر عهده دارند. با توجه به این که ۳۰ تا ۴۰ درصد جمعیت هر جامعه‌ای را جوانان تشکیل می‌دهند، نقش مهم‌تر و تاثیرگذارتری را در جامعه به خود اختصاص می‌دهند. زیرا جوانان نقش مستقیمی در اشتغال، مشارکت‌های اجتماعی، فعالیت‌های فرهنگی و غیره دارند. (محسن زاده، ۱۴۰۰)

در اقتصاد افرادی که در سن کار (۱۵ تا ۶۵) هستند و جویای کار باشند اما شغل یا منبع درآمدی پیدا نکنند، بیکار تلقی می‌شوند. کودکان و افراد مسن که توانایی انجام کار ندارند جزو این جمعیت به حساب نمی‌آیند. در واقع ادامه ندادن کسب‌وکار و یا در دسترس نبودن کار برای افرادی که خصوصیات کار کردن را دارند اما کاری برای آن‌ها پیدا نمی‌شود. از انواع بیکاری می‌توان موارد ذیل را نام برد.

2

بیکاری ساختاری: علت اصلی آن کیفیت انتخاب مهارت‌هاست و ناشی از رشد و توسعه برخی از فعالیت‌ها در کشور است.

بیکاری اصطلاحاً: علت اصلی آن تغییر اقتصاد ملی است.

بیکاری طبیعی: به دلیل عدم تعادل بین عرضه و تقاضا برای مهارت‌ها اتفاق می‌افتد.

بیکاری منطقه‌ای: به دلیل وضعیت اقتصادی وخیم در منطقه‌های ضعیف اتفاق می‌افتد.

بیکاری فصلی: در طبیعت فصل‌هایی وجود دارد که روی بی‌کاری تأثیر می‌گذارد؛ مانند زمستان در کشاورزی.

بیکاری آشکار: هنگامی که افراد نمی‌توانند کار مناسب با شرایط و تخصص خود پیدا کنند.

بیکاری ناشی از فقر: افرادی که پول لازم برای سرمایه‌گذاری و یا کسب مهارت ندارند. (محسن زاده، ۱۴۰۰)

کار و تلاش، ارزش محوری جامعه و مساله اشتغال و بهره‌وری کامل و مناسب از نیروی انسانی یکی از اهداف راهبردی توسعه کشور است. لذا رفع بیکاری به عنوان یک پدیده‌ی مخرب اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، همواره از دغدغه‌های اساسی برنامه‌ریزان کشور محسوب می‌گردد. امروزه در بسیاری از کشورها در حال توسعه، بیکاری یکی از مهمترین مسائل اجتماعی و یکی از نامطلوب‌ترین پدیده‌های اجتماعی اقتصاد بشمار می‌رود و پیامدهای مختلفی را در زمینه‌های گوناگون به دنبال دارد؛ به همین دلیل است که اقتصاد کشور در سال‌های اخیر و شرایط کنونی علاوه بر معضل بیکاری، با پیامدهای آن همچون فقر و ناهنجاری‌های روانی خرابکاری، مهاجرت، قاچاق مواد مخدر، طلاق و... نیز مواجه گردیده است و باید گفت که گستره‌ی این

دهمین کنفرانس بین المللی مطالعات بین رشته‌ای در مدیریت و مهندسی

۳۱ شهریور ۱۴۰۳ - تهران

مشکلات اجتماعی به سبب عوارض سوء فردی و اجتماعی آنها و نقش منفی بر فرایند توسعه کشور، نگران کننده بوده و بررسی های علمی و اتخاذ راهبرد مناسب در جهت حل آنها بسیار ضروری بنظر می رسد. (طاهری، ۱۳۹۷)

در نوشتار حاضر مسائل اشتغال و بیکاری در کشور را مورد توجه قرار داده ایم. یافته های تحقیقات مرتبط با موضوع حاکی از میزان بالای بیکاری در کشور است. و دلیل آن رشد روز افزون جمعیت، حرکت مردم از روستاها به شهر، ناتوانی بخش های دولتی در جذب نیروی کار، استفاده از روش های تولید سرمایه بر به جای کاربر، کمبود سرمایه، انعطاف ناپذیر بودن ساختار تولید و وجود بیکاری پنهان، پایین بودن بهره وری نیروی کار، تعیین دستمزد ها بدون توجه به بازدهی نیروی کار بوده که باعث تشدید بیکاری در کشور گردیده اند. (طاهری، ۱۳۹۷)

اشتغال و بیکاری از جمله موضوعات مهم اقتصادی هر کشوری است، به گونه ای که افزایش اشتغال و کاهش بیکاری به عنوان یکی از شاخص های توسعه یافتگی جوامع تلقی می شود. و اشتغال از اساسی ترین نیاز های جامعه محسوب می شود. بیکاری به عنوان یک پدیده ی مخرب اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مطرح بوده و رفع آن همواره از جمله دغدغه های برنامه ریزان بوده است. باید توجه داشته باشیم که مفهوم بیکاری را در حد بعد اقتصادی آن پایین نیاوریم، بلکه بعد اقتصادی آن را با مجموعه ای از مفاهیمی که به همین اندازه حائز اهمیت می باشد، از قبیل جامعه پذیری، مشارکت، شخصیت و غیره مورد توجه قرار دهیم تا بدین وسیله در تصمیمات و سیاست گذاری ها، همه ابعاد اجتماعی-فرهنگی "کار" ملحوظ گردد. یعنی بیکاری را علاوه بر یک پدیده ی اقتصادی بعنوان یک معضل اجتماعی نیز قلمداد کنیم. (طاهری، ۱۳۹۷)

بیکاری جوانان یکی از مسائل اجتماعی و اقتصادی مهمی است که در بسیاری از کشورها، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، وجود دارد. بیکاری جوانان به معنای عدم دسترسی آنها به فرصت های شغلی مناسب و پردرآمد است و موجب تحقق آرمان های اقتصادی و اجتماعی جوامع می شود. بیکاری جوانان می تواند عواقب وحشتناکی برای جامعه داشته باشد، از جمله فزاینده، افزایش جرم و جنایت، ناتوانی اقتصادی و افزایش فقر. بنابراین، استراتژی های موثری برای مقابله با بیکاری جوانان باید از جمله اولویت های سیاست های دولتی باشد.

برای رفع بیکاری جوانان، می توان از راهکارهای زیر استفاده کرد:

1. ارتقای آموزش و دسترسی به آموزش در سطح بالا و مناسب: ارتقاء سطح آموزش و تحصیلی جوانان می تواند بتواند به خوبی زمینه های شغلی مناسب برای آنها فراهم کند. 2. تشویق و حمایت از کارآفرینی: دولت ها باید از طریق ارائه تسهیلات مالی و مالیاتی، از جوانان کارآفرین حمایت کنند. 3. ایجاد فرصت های شغلی مناسب: دولت ها و بخصوص بخش خصوصی باید برای ایجاد فرصت های شغلی مناسب برای جوانان، تلاش کنند. 4. ترویج توانمندسازی اجتماعی و اقتصادی: ایجاد برنامه های توانمندسازی و آموزشی برای جوانان، می تواند از توجه به بیکاری آنها جلوگیری کند. باید توجه داشت که بیکاری جوانان یک مسئله چند وجهی است و برای رفع آن نیاز به تلاش های یکپارچه و هماهنگ از سوی دولت، بخش خصوصی و جامعه داریم. اجرای استراتژی های موثر و کارآمد در این زمینه، می تواند به رشد و توسعه پایدار اقتصادی جوامع کمک کند و به ارتقای سطح زندگی جوانان اقدام نماید.

دهمین کنفرانس بین‌المللی مطالعات بین‌رشته‌ای در مدیریت و مهندسی

۳۱ شهریور ۱۴۰۳ - تهران

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی و تحلیلی می‌باشد و ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش از نوع ابزار کتابخانه‌ای می‌باشد. مقالات مرتبط با موضوع مورد بحث، از سایت‌ها و همایش‌های معتبر گردآوری شده‌اند و در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

پیشینه پژوهش

توحیدی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهش خود بیان می‌کنند که پژوهش حاضر با هدف «شناخت عوامل مؤثر بر اشتغال-پذیری» و «بررسی وضعیت اشتغال-پذیری جوانان» انجام شده است. سؤالات اصلی-ای که تلاش شده به آن پاسخ داده شود، عبارت‌اند از: «وضعیت اشتغال-پذیری جوانان ساکن استان‌های تهران، مازندران، سیستان و بلوچستان، خراسان شمالی و لرستان چگونه است؟» و «چه ویژگی‌ها یا شاخص‌هایی برای سنجش میزان اشتغال-پذیری جوانان کشورمان قابل تعریف است؟» برای یافتن پاسخ این سؤالات، از دو روش کمی (پیمایش با ۱۵۰۰ نمونه در سطح ملی) و روش کیفی (گروه متمرکز) بهره‌گرفته شد. نتایج پژوهش نشان داد که ارتباط معناداری بین نوع شغل با استان محل سکونت جوانان، بین شاخص دانش-های پایه و شاخص اشتغال-پذیری با استان محل سکونت جوانان وجود دارد؛ به گونه‌ای که جوانان ساکن استان‌های کمتر توسعه‌یافته به لحاظ سطح دانش-های پایه و شاخص اشتغال-پذیری با جوانان ساکن استان‌های توسعه‌یافته تفاوت بسیاری دارند.

4

صیدایی و همکاران (۱۳۹۰) در مقاله خود بیان می‌کنند که موضوع اشتغال و دستیابی افراد به شغل مورد نظر از اساسی‌ترین نیازهای یک جامعه محسوب می‌شود. یکی از اهداف کلان توسعه در اغلب کشورها و از جمله کشور ما، کاهش بیکاری و توسعه فعالیت‌های شغلی است. بیکاری به عنوان یک پدیده مخرب اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی مطرح بوده و رفع آن همواره، از جمله دغدغه‌های اساسی برنامه‌ریزان بوده است. بدین روی، بهره‌برداری کامل و مناسب از منابع انسانی هر کشور باید به عنوان یکی از اهداف راهبردی توسعه در نظر گرفته شود. بیکاری، حال یکی از نامطلوب‌ترین پدیده‌های اقتصادی و اجتماعی است که پیامدهای منفی و ناگواری را در زمینه‌های مختلف به دنبال دارد. در سال‌های اخیر و به ویژه در حال حاضر، اقتصاد ایران به ویژه در روستاها به شکل بحرانی‌گریبانگیر این معضل می‌باشد؛ مسئله‌ای که باعث می‌شود هر ساله نیروی انسانی فعال و بیکار موجود در روستاها راهی شهرها (ناکجاآباد) شوند.

حافظی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهش خود بیان می‌دارند که مساله‌ی اشتغال و انتخاب شغل مورد نظر از اساسی‌ترین نیازهای یک جامعه می‌باشد و بیکاری به عنوان یک آسیب اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مطرح بوده و رفع آن از دغدغه‌های اساسی برنامه‌ریزان می‌باشد. انتخاب شغل در طی دوره معینی انجام می‌پذیرد و یکی از مهمترین موضوعات در زندگی هر فرد به حساب می‌آید. جوانی دوره‌ای است که در آن، افراد انتظارات، زیادی دارند این مرحله از زندگی، در تصمیم‌گیری افراد جوان برای دستیابی به اشتغال و کار مناسب، از چالش‌های ایاسی به شمار می‌رود. در کشور ایران بخش اعظمی از جوانان در مناطق روستایی زندگی می‌کنند و تعداد زیادی از نیروی کار جامعه را تشکیل می‌دهند. هدف این مقاله ضمن تبیین نقش جوانان روستایی و اهمیت اشتغال، به چالش‌ها، موانع و مسائل پیش روی این مهم و نیز راهکارهای تحقق آینده شغلی این قشر می‌پردازد.

دهمین کنفرانس بین المللی مطالعات بین رشته‌ای در مدیریت و مهندسی

۳۱ شهریور ۱۴۰۳ - تهران

نتایج پژوهش‌های هرنندی و فلاح (۱۳۸۶) نشان می‌دهد عدم تعامل بین موسسات آموزشی و بازار کار، نبود فرصت‌های شغلی کافی و نابرابری فرصت‌های شغلی برای زنان و مردان، ضعف برنامه‌های حمایت از خوداشتغالی، سازمان‌یافته نبودن بازار کار کشور و کم‌رنگ بودن نقش موسسات کاریابی و موسسات محل تحصیل در این بازار از جمله مهم‌ترین موانع گذر موفق جوانان محسوب می‌شوند.

دلایل اصلی بیکاری جوانان در جامعه:

جوانان ظرفیت‌ها و موهبت‌های تکرار نشدنی در جامعه دارند زیرا سرمایه‌های انسانی هر جامعه تلقی می‌شوند. این فرصت تکرار نشدنی و گذراست. به دلیل این‌که جوانی سنی پرفرازونشیب و پرچالش است، اگر آمادگی و توان لازم برای آن‌ها ایجاد نشود خیلی زود از دست می‌رود. جامعه‌ای که سرمایه انسانی خود را از دست بدهد خیلی زود دچار مشکلات فراوانی می‌شود.

کارشناسان اقتصادی معتقدند، عوامل بسیار زیادی در جوامع امروز روی بیکاری جوانان تأثیر می‌گذارند. فقدان آموزش یکی از اصلی‌ترین دلایل هاست. این‌جا به برخی از این دلایل مهم اشاره می‌کنیم: (محسن زاده، ۱۴۰۰)

5

- فقدان آموزش‌های متناسب با نیاز کار
- عدم تناسب بین آهنگ رشد جمعیت و فرصت‌های شغلی
- اتخاذ سیاست‌های غلط در مدیریت منبع انسانی
- عدم توزیع مناسب بین درآمد و امکانات
- نوسانات اقتصادی پی‌درپی
- عدم جذب نیروی کار در مرکزهای تولیدی و صنعتی

اشتغال کامل جوانان آرزوی همه کشورهاست. در کشوری که بین تقاضا و عرضه نیروی کار در بازار، تعادلی وجود نداشته باشد، شاهد بیکاری خواهیم بود. ایران یکی از کشورهایی است که شدیداً دچار معضل بیکاری شده و این روند متأسفانه ادامه دارد.

نقش تحصیل و آموزش در یافتن شغل مناسب و مقابله با بیکاری

یکی از عوامل اصلی در ایجاد توانمندی برای استخدام، تحصیل است. با تحصیل در مدارس و دانشگاه‌ها، جوانان از کودکی مهارت‌های لازم برای کار در آینده را پیدا می‌کنند. اگر استعدادیابی در مدارس انجام شود، هر فرد به‌طور مستقیم به سمت یادگیری مناسب راهنمایی می‌شود. افرادی که سطح تحصیل پایینی دارند با مشکلات بیکاری بیشتری دست‌وپنجه نرم می‌کنند. در یک مدل بین‌المللی بررسی شده که بیکاری جوانان ناشی از فقدان تحصیلات مناسب است. نبودن تعادل بین مهارت‌های کسب شده و فرصت‌های شغلی در بازار کار هم مطرح است. همچنین یکی از مسائل مهمی که در کشورهای در حال توسعه وجود دارد این است

دهمین کنفرانس بین المللی مطالعات بین رشته‌ای در مدیریت و مهندسی

۳۱ شهریور ۱۴۰۳ - تهران

که جوانان در شرایطی فارغ‌التحصیل می‌شوند که مهارت‌های شغلی مناسبی را دریافت نکرده‌اند. در کشورهای در حال توسعه گروهی که زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی پایین‌تری دارند اغلب از سطح تحصیلات بسیار کمی برخوردارند. به‌همین دلیل میزان بیکاری در این کشورها بسیار بالا است. (هرندی و فلاح، ۱۳۸۶)

مشکلات بیکاری جوانان؛ یک معضل جهانی

در جهان امروز میزان بیکاری جوانان چیزی در حدود ۲ الی ۳ برابر بزرگسالان است. در واقع جمعیتی که تحصیل کرده‌اند و بدون تجربه کاری وارد بازار می‌شوند بیشتر در معرض بی‌کاری قرار می‌گیرند. اکنون شایع‌ترین مشکلات بیکاری را بررسی می‌کنیم:

۱. مشکلات نداشتن پول کافی از علتهای اصلی بیکاری جوانان

یکی از اثرات اساسی بیکاری روی افراد بی‌پولی است. امروزه در سراسر دنیا و همه ابعاد زندگی پول نقش بسیار مهمی را ایفا می‌کند. اگر فرد منبع درآمدی برای به‌دست آوردن پول کافی نداشته باشد، در بسیاری از مراحل زندگی مانند ازدواج و تشکیل خانواده و در مراحل اولیه برای گذران زندگی هم با مشکل مواجه خواهد شد. (هرندی و فلاح، ۱۳۸۶)

۲. مشکلات سلامتی در اثر بیکاری

یکی از اثرات منفی بیکاری، مشکلات سلامتی است. بیکاری علاوه بر افسردگی و فقدان اعتماد به نفس سبب استرس و اضطراب و دیگر مشکلات جسمی و ذهنی می‌شود. این مشکلات زمانی پدیدار می‌شوند که فرد تمایل به یافتن کار دارد اما کاری پیدا نمی‌کند.

۳. مشکلات اجتماعی؛ ناهنجاری و بیکاری جوانان

عموماً جرم‌های زیادی در سراسر دنیا توسط افراد بیکار صورت می‌گیرد. آن‌هایی که در فقر و تنگدستی به‌سر می‌برند بیشتر در معرض ارتکاب جرم قرار دارند. وقتی نرخ بیکاری افزایش پیدا کند، جرم و جنایت نیز افزایش پیدا می‌کند. افرادی که دچار بیکاری هستند نسبت به بقیه مقبولیت اجتماعی کمتری داشته و بیشتر از دیگران دچار جرم‌های نظیر خفت‌گیری، آدم‌ربایی و دزدی می‌شوند.

۴. مشکلات اقتصادی و تورم

فرد بیکار منبع درآمدی ندارد و همین امر موجب بی‌پولی و فقر او خواهد شد. در این صورت فرد مجبور به قرض از دیگران می‌شود که باعث افزایش مشکلات اقتصادی بیشتر می‌شود.

بررسی نرخ بیکاری جوانان در ایران

دهمین کنفرانس بین‌المللی مطالعات بین‌رشته‌ای در مدیریت و مهندسی

۳۱ شهریور ۱۴۰۳ - تهران

مرکز آمار کشور ایران، درصد بیکاری جوانان را ۲۱٫۸ در اعلام کرده است. این درصد تقریباً دو برابر نرخ متوسط بیکاری در کشور است. نرخ بیکاری در استان‌های مختلف ایران متفاوت است. در اغلب استان‌های مرز نشین نرخ بیکاری نسبت به دیگر استان‌ها بیشتر است. به‌طور کلی نرخ بیکاری جوانان از نرخ بیکاری کل پیشی گرفته است. افراد جوان هنوز جزو نیروی کار ماهر به حساب نمی‌آیند و در این سن یا کار مناسب خود را پیدا نکرده‌اند و یا در حال تغییر شغل هستند. همین مورد استهلاکی بزرگ را در اقتصاد به وجود می‌آورد. (هرندی و فلاح، ۱۳۸۶)

می‌توان ادعا کرد که در حال حاضر توافق چندانی بر سر ماهیت دقیق اشتغال-پذیری وجود ندارد. تعاریف متنوعی از اشتغال-پذیری ارائه می‌شود که هر کدام بر وجهی از این مفهوم تأکید می‌کنند و یا مؤلفه‌های مختلفی را در آن مؤثر می‌دانند. برای مثال، در سمیناری که در سال ۲۰۰۸ در لندن به منظور بحث در مورد مسئله مهارت-های اشتغال-پذیری برگزار شد، اتفاق نظری بین کارشناسان و فعالان این عرصه بر سر مفهوم اشتغال-پذیری وجود نداشت. با این وجود، این امر، بدان معنا نیست که نمی‌توان اشتراکات معنایی در تعاریف موجود پیدا کرد. گرچه انتظاراتی که گروه‌های مختلف درگیر با مسئله اشتغال-پذیری، از آن دارند، گوناگون است، اما بر سر این نکته اجماع نظر وجود دارد که اشتغال-پذیری «باید بازتاب‌دهنده-مهارت‌ها، ویژگی‌ها و رفتارهای ضروری برای یافتن و حفظ شغل باشد». به علاوه، در دوره-کنونی، این اتفاق نظر نیز وجود دارد که اشتغال-پذیری فقط برای ورود به بازار کار نیست، بلکه تداوم حضور و پیشرفت در آن، نیز هست. (LSN, 2008:1)

وضعیت اشتغال جوانان در ایران

از آنجا که اشتغال، مانعی در برابر فقر، محرومیت و بزهکاری و راهی برای توسعه و شکوفایی اقتصادی و اجتماعی است و در سطح فردی، کار کردن باعث شکوفایی ظرفیت افراد و افزایش شأن فردی و اجتماعی آنها می‌شود، سیاست-گذاری در راستای توسعه-اشتغال «بهترین سیاست ضد فقر، ضد جرم و حمایت خانواده» به حساب می‌آید (McQuid & Lindsay, 2005: 202) و سیاست-گذاری در راستای توسعه اشتغال دغدغه-تمامی دولت-هاست. یکی از مفاهیمی که بتازگی در چارچوب نظریه‌های مرتبط با اشتغال شکل گرفته، مفهوم «اشتغال-پذیری» است.

در اکثر دولت‌های مدرن، بخش بزرگی از بودجه، امکانات و توان انسانی و ساختاری دولت صرف پرداختن به مسئله-اشتغال می‌شود و اکثر اعضای جامعه نیز دغدغه اشتغال خود و آینده شغلی فرزندان‌شان را در سر دارند. دلایل بسیاری وجود دارد که موجب شده دولت در سطح کلان و اعضای جامعه در سطح خرد و فردی به مسئله-اشتغال توجه داشته باشند. نقش اشتغال در تأمین معاش افراد، اولین و شاید مهمترین دلیلی است که در این ارتباط به ذهن می‌رسد- اما تنها دلیل نیست. به دلیل همین اهمیت کلیدی است که علوم مختلف از اقتصاد تا مدیریت به موضوع اشتغال پرداخته و درباره آن اندیشیده‌اند. یکی از جدیدترین رویکردها به مسئله-اشتغال-که حاصل مطالعات میان رشته‌ای است-نگاه مبتنی بر ظرفیت‌ها و بسترهای لازم برای اشتغال است که مفهوم «اشتغال-پذیری» از آن متولد شده است. این مفهوم به «امکان به استخدام درآمدن» یا به عبارت درست‌تر، «امکان و ظرفیت یافتن شغل، حفظ و پیشرفت در آن» اشاره دارد. (توحیدی و همکاران، ۱۳۹۴)

دهمین کنفرانس بین المللی مطالعات بین رشته‌ای در مدیریت و مهندسی

۳۱ شهریور ۱۴۰۳ - تهران

آن-چه باعث شده اشتغال-پذیری به عنوان استراتژی کارآمدی برای بهبود شاخص اشتغال و مبارزه با فقر و محرومیت اجتماعی مورد توجه قرار گیرد، ظرفیت خاص این مفهوم است. اشتغال-پذیری از سویی، راهی مناسب برای مبارزه با بیکاری، فقر، محرومیت اجتماعی و بزهکاری است و از سوی دیگر، پاسخی متناسب به تغییر در مناسبات بازار کار به شمار می آید. رشد جمعیت در دهه-های گذشته و ناهماهنگی آن با ظرفیت اقتصاد ملی، ضرورت پرداختن به افزایش قابلیت-ها و امکانات برای یافتن شغل در بازار کار فعلی کشور را بیشتر کرده است. به علاوه، اشتغال-پذیری مفهومی است که به دلیل تأکید بر افزایش بهره-وری نیروی انسانی، ارزشی چندگانه دارد. در جهان امروز، نیروی انسانی بازوی اصلی توسعه اقتصادی و اجتماعی است، به ویژه آن-که دنیای کسب و کار و جهان اقتصاد بسیار تخصصی شده است. این نیروی انسانی است که می-تواند موجب توسعه یک جامعه و موفقیت آن در رقابت جهانی در عرصه اقتصادی باشد؛ به طوری که آکادمی آموزش عالی، در تشریح اهمیت افزایش اشتغال-پذیری اعضای جامعه می-گوید: «در قرن بیست-ویکم منابع طبیعی ما همان مردمان-مان هستند که پتانسیل-های-شان بکر و گسترده است.» (آکادمی آموزشی عالی، ۲۰۰۷: ۷) توسعه مهارت-ها، ویژگی-ها و رویکردهای افراد در راستای افزایش سطح اشتغال-پذیری و رفع موانع زمینه-ای و بهبود اشتغال-پذیری، راهی برای توسعه نیروی انسانی و به تبع آن توسعه اقتصادی و اجتماعی است. (توحیدی و همکاران، ۱۳۹۴)

8

با توجه به ظرفیت-ها و ارزش-هایی که «اشتغال-پذیری» برای پرداختن به مسئله اشتغال در جامعه جوان ایران دارد، مطالعه علمی و دقیق آن اهمیت بسیار دارد. در جامعه ما از یک سو، نرخ جمعیت جوان و فعال بالاست و از سویی دیگر، سطح تحصیلات جامعه در حال افزایش است که در کنار آن، با رشد بیکاری جوانان تحصیل-کرده مواجه شده-ایم. در نتیجه، توسعه ظرفیت-ها و فراهم کردن بسترها در سطح فردی، محیطی و کلان می تواند رویکردی جدید به مسئله اشتغال جوانان باشد. به همین دلیل، شناخت شاخص-های بومی اشتغال-پذیری و بررسی وضعیت اشتغال پذیری جوانان، موضوع مهمی است که این پژوهش کوشیده، به آن بپردازد. (توحیدی و همکاران، ۱۳۹۴)

تعریف اشتغال

از دیدگاههای مختلف (اجتماعی، سیاسی و مدیریتی) تعاریف متعددی برای اشتغال ارائه شده است. از جمله این تعاریف این است که اشتغال را در یک جمله به معنی «عوامل تولید یا ظرفیت های موجود» می داند، و یا تعریفی که دانشمندان مدیریت از دیدگاه مدیریتی برای اشتغال ارائه داده اند عبارت است از « بکار گیری منطقی نیرو های متخصص و کارآمد در مشاغل مختلف و تطبیق آنها با پست های تخصصی به نحوی که نیل به اهداف سازمانی امکان پذیر سازد. در تعریفی دیگر از اشتغال کامل و ناقص سخن گفته اند بطوریکه اشتغال کامل به معنای احراز اشتغال اقتصادی توسط تمامی افراد فعال است و زمانی تحقق می پذیرد که تمامی افراد واجد شرایط کار، مفروض به داشتن فعالیتی باشند؛ و اشتغال ناقص به معنی استفاده نارسا از ظرفیت کار است. (طاهری، ۱۳۹۷)

شاغل کیست؟

دهمین کنفرانس بین المللی مطالعات بین رشته‌ای در مدیریت و مهندسی

۳۱ شهریور ۱۴۰۳ - تهران

مرکز آمار ایران در نظام آمار گیری خود مشاغل را این گونه تعریف کرده است که همه افراد ده ساله و بیشتر که حداقل ۸ ساعت در هفته کار کرده است، شاغل محسوب می شود. پس همه فعالیت هایی که به درآمد و پاداش و دستمزد منجر شود چه از طریق مشاغل تخصصی و رسمی باشد و کار های غیر رسمی مانند کاسبی در مورد کار و اشتغال صدق می کند و اساسا در طبقه بندی های اشتغال از نظر اقتصادی، اصطلاح «شغل کاذب» وجود ندارد. اما از نظر جامعه شناسی که بیشتر به هنجار ها و ناهنجار ها و بررسی زمینه ها و علل پدیده های اجتماعی می پردازد. مفهوم کار، اشتغال و بیکاری، معانی دیگری به خود می گیرد؛ از این دیدگاه، کار و اشتغال به معنی فعالیت هایی اند که از ثبات و پایداری بیشتری برخوردارند، بنابراین بر فعالیت هایی که مطابق با هنجار های اجتماعی نیست مثل قاچاق فروشی یا آنچه مورد رضایت فرد نیست و کفایت اقتصادی او را نمی کند، چون از ثبات و دوام برخوردار نیست، نمی توان شغل و کار نامید و از آنها به عنوان «شغل کاذب» یاد می کنند. (کریمیان، ۱۳۹۹)

تعریف بیکاری

از بیکاری نیز تعاریف متعددی شده است: در یک تعریف بیکاری در شرایطی محقق می شود که جمعیت فعال عملا فعالیت اقتصادی نداشته باشد. به تعبیر دیگر، اینگونه اثبات می شود، زمانی که عرضه ی نیروی انسانی بیشتر از تقاضای آن باشد، پدیده ی بیکاری رخ می دهد. در تعریفی دیگر، بیکاری را وقفه ی غیر ارادی و طولانی مدت کار به طوری که امکان به دست آوردن شغل جدید میسر نباشد دانسته اند. مرکز آمار ایران در نظام آمار گیری خود بیکار را اینگونه تعریف کرده است: بیکار به تمام افراد ۱۰ ساله و بیشتر اطلاق می شود که فاقد کار باشند (اشتغال مزدبگیری یا خود اشتغالی نباشند)، آماده برای کار باشند. (برای اشتغال مزد بگیری یا خود اشتغالی آماده باشند) و جویای کار باشند (اقدامات شخصی را به منظور جستجوی اشتغال مزد بگیری و یا خود اشتغالی به عمل آورده باشند)؛ همچنین افرادی که به دلیل آغاز به کار در آینده و یا انتظار بازگشت به شغل قبلی، جویای کار نبوده ولی فاقد کار و آماده برای کار بودند نیز ، بیکار محسوب می شوند. (مرکز آمار ایران: ۱۳۹۱)

مفهوم بیکاری به معنای سنتی آن، با مساله نیروی کار ارتباط دارد و افراد بیکار به عنوان گروهی از افراد شناخته می شوند که در جستجوی کار هستند. ولی در سال های اخیر بسیاری از محققان به نقایص و کمبود های این تعریف که بیکاری پنهان را شامل نمی شود توجه نموده اند. از نظر اقتصادی نیز هر فعالیتی که به قصد تولید انجام شود و پاداش داشته باشد، کار نامیده می شود ، هر چند از دیدگاه جامعه شناسان، مفهوم ثبات در معنی کار لحاظ می شود سپس ممکن است فعالیتی که از دیدگاه اقتصادی ، کار به شمار می رود جامعه شناسان به دلیل پیامد های نادرست (نظیر احساس بی ارزشی در فرد، فقر و تنگدستی و مشکلات خانوادگی، بزهکاری و آلودگی به اعتیاد، عقب ماندگی کشور از نظر اقتصادی) و بی ثباتی آن را کار ندانند. بنا براین پذیرفته ترین مفهوم بیکاری عبارت است از مجموع تمام افرادی که شاغل نیستند، اعم از کسانی که در جریان دستیابی به شغل جدیدند یا آنان که قادر به یافتن شغل با دستمزد های متعارف و واقعی نیستند. البته تصمیم و اراده ی فردی به بیکار ماندن، جز در مواردیکه فرد برای تغییر شغل، بیکاری را می پذیرد، فرد را در رده ی بیکاران قرار نمی دهد. در واقع، بنا به شمار زیادی از تعاریف، بیکار کسی است که در جستجوی کار نیز باشد. از طرفی مفهوم بیکاری به جز وابسته بودن به کار و اشتغال با مفهوم جمعیت فعال نیز در ارتباط است. جمعیت نافعال بنا بر تعریف بیکار محسوب نمی شود. جمعیت فعال بر اساس شناخته شده ترین تعریف عبارت است از: جمعیت بالاتر از ۱۰ سال به شرط آنکه خانه دار، سرباز، محصل، بازنشسته و از کار افتاده نباشد. (کریمیان، ۱۳۹۹)

دهمین کنفرانس بین المللی مطالعات بین رشته‌ای در مدیریت و مهندسی

۳۱ شهریور ۱۴۰۳ - تهران

شرایط کنونی بیکاری در کشور

در حال حاضر بیکاری (به عنوان فقدان یا نقصان فرصت های شغلی مناسب و کافی برای جمعیت جویای کار و عدم توازن بین عرضه و تقاضای نیروی کار) و تبعات ناشی از آن، یکی از معضلات اساسی کشور به شمار می آید. در شرایطی که همه امکانات و ظرفیت های ایجاد شغل در کشور به صورت عادی، تنها می تواند پاسخگوی نیمی از تقاضا باشد. لذا برای نیمی دیگر باید برنامه های جدید و روش های مکملی را بکار بست تا عوارض ناشی از این هجوم بی رویه که همچنان ادامه خواهد داشت مهار گردد. (طاهری، ۱۳۹۷)

عدم توازن بازار کار در کشور

از جمله دلایل عدم توازن بازار کار در کشور افزایش عرضه ی نیروی کار، کمبود سرمایه گذاری، مهاجرت روستاییان، افزایش فارغ التحصیلان دانشگاهی، جوانی جمعیت است. تجربیات متعدد کشور های مختلف نشان داده که غالباً بین وضعیت عرضه و تقاضای نیروی کار، یک ناهماهنگی و عدم تعادل وجود دارد که این عدم تعادل در کشور ما به ویژه در بین فارغ التحصیلان دانشگاهی نمود عینی تری دارد. به طور کلی با توجه به نقشی که نیروی متخصص و تحصیل کرده می توانند در روند توسعه اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی کشور داشته باشند و نیز با توجه به اینکه سالانه میلیاردها ریال صرف هزینه های آموزشی آنان می شود، لذا عدم استفاده از نیروی متخصص و تحصیل کرده در مشاغل مرتبط با رشته های تحصیلی شان، از طرفی باعث هدر رفتن این هزینه ها و از طرف دیگر موجبات ظهور و بروز بیکاری و بحران در جامعه را فراهم خواهد نمود که می تواند ساختارهای اقتصادی جامعه را دچار تزلزل نماید. (طاهری، ۱۳۹۷)

افزایش سطح تحصیل احتمال تجربه گذار آسان افزایش می یابد. دلیل تفاوت الگو در جوانان بی سواد و یا دارای تحصیلات ابتدایی احتمالاً ناشی از سطح پایین توقعات این افراد از یک سو و سطح پایین مشاغل مورد درخواست این افراد در جامعه و در نتیجه کمبود متقاضی برای انجام آن است که در مجموع موجب میشود این افراد سریع تر از بقیه جوانان به شغل مورد نظر خود دست یابند در ارتباط با نقش تحصیلات و آموزشهای دریافت شده برای به دست آوردن شغل فعلی نیز ۲۳/۸ درصد جوانان این آموزش ها را مفید ندانسته اند؛ از طرفی درصد قابل توجهی از کارفرمایان جوانان را از نظر سطح آموزش و تحصیلات (۳۹ درصد) و توانایی در به کارگیری آموخته ها در محیط کار (۲۹ درصد) دارای سطح نسبتاً با کاملاً ضعیف ارزیابی نموده اند. از آنجا که در تعیین محتوی سیستم آموزشی کشور نیازهای بازار کار به طور کامل ملحوظ نمی شود، نتیجه فوق چندان دور از انتظار نیست. (هرندی و محسن خانی، ۱۳۸۶)

موانع فرهنگی اشتغال بر سر راه جوانان

با شناخت ماهیت و ویژگی های فرهنگی مشکل و علل گسترش بیکاری جوانان و برای یافتن راهکارهای لازم می توان به تدوین برنامه هایی که می تواند به حل این مشکل کمک کند، اقدام نمود. برای مثال یکی از عوامل فرهنگی، جایگاه جوانان در جامعه است که در تمامی مناطق، جایگاهی حاشیه ای و وابسته به دنیای بزرگسالان دارند و این جایگاه حاشیه ای در بازار کار تجلی می یابد.

دهمین کنفرانس بین المللی مطالعات بین رشته‌ای در مدیریت و مهندسی

۳۱ شهریور ۱۴۰۳ - تهران

یک پژوهشگر یونسکو معتقد است ممکن است این فرضیه مطرح شود که جوانان از جایگاه و موقعیت به نسبت پائینی در کشورهای آسیایی برخوردارند و در نتیجه مسأله بیکاری آنها آن‌طور که باید و شاید مورد توجه قرار نمی‌گیرد. وی می‌نویسد واقعیت این است که جوامع شرقی به طور سنتی برای سن و تجربه اهمیت و احترام بیشتری نسبت به جوانی و اقدامات مخاطره‌آمیز، ریسک کردن و ماجراجویی قائل هستند. ریا لی آتاملیس در بررسی این موضوع با اشاره به شرایط زندگی در روستاها و این‌که زندگی در روستاها بر پایه و نظام سنتی خشک، سلسله مراتبی و شبکه‌ای از روابط اجتماعی و در نتیجه حفظ و ابقای امتیازات و حقوق موروثی بنا شده است؛ می‌گوید در روستاها جوانان از این نظام نیز خارج و محروم هستند؛ زیرا هنوز به سنی نرسیده‌اند که به آن‌ها یک موقعیت و شأن معین و قطعی داده شود. (نعمتی، ۱۳۸۹)

از این رو جوانان در واکنش به این موضوع و برای رهایی از این قبیل محیط‌های اجتماعی، فرهنگی، سنتی و همچنین رهایی از مشکلات اقتصادی که در محیط روستایی آن‌ها را احاطه کرده و به ستوه آورده، هر روز بیشتر از روز قبل به شهر کوچ می‌کنند، ولی در شهرها نیز با مشکلات ناشی از اشتغال ناقص، بیکاری و پیامدهای آن مواجه هستند.

عامل فرهنگی دیگری که باعث بیکاری جوانان می‌شود و آن‌ها را در مقایسه با جامعه بزرگسالان به جایگاهی وابسته و به نسبت حاشیه‌ای می‌راند، جزم‌اندیشی‌ها، پیشداوری‌ها و قضاوت‌های ارزشی منفی بسیاری از کارفرمایان دولتی و خصوصی درباره جوانان به عنوان نیروی کار است، تحقیقات بسیاری انجام شده که در این رابطه مبین تأثیر این‌گونه پیشداوری‌ها و جزم‌اندیشی‌ها در پیدایش مشکلات مربوط به اشتغال و بیکاری جوانان به ویژه دخترها و پسرهای جوان‌تر است که تحصیلات چندانی نیز ندارند. همچنین اصرار به تحصیلات بیشتر جوانانی است که تحصیلات بالا دارند و البته به واسطه ویژگی‌های ساختاری خانوادگی در کشورهای آسیایی این جوانان مورد تأیید و حمایت قرار می‌گیرند. این جوامع شامل خانواده‌های گسترده است و اتحاد، همیاری و همکاری به مثابه هنجارها و رفتارهای اساسی در این خانواده‌ها اهمیت دارد. بنابراین خودداری از پذیرش هر نوع شغل از جانب این جوانان امکان برگشت و مراجعه به خانواده برای دریافت کمک یکی از عوامل بیکاری است. یک شغل از جهت رسیدن به این خواسته باید دارای مولفه‌های فرهنگی متناسب باشد. (نعمتی، ۱۳۸۹)

هرچه در طبقات اجتماعی به سمت تحصیلات بالاتر برویم مولفه‌های فرهنگی شغل افزایش می‌یابد. با بالا رفتن سطح تحصیلات، اطلاعات و آگاهی‌های افراد مولفه‌های فرهنگی و عوامل رضایتمندی از شغل پیچیده‌تر گشته و وجود شغل مطلوب برای وی مشکل می‌گردد. بنابراین فارغ‌التحصیلی که این مولفه‌های پیچیده را دارد به راحتی تن به کارهای معمول جامعه نمی‌دهد و انتظار او از شغل مورد نظر بسیار بالا می‌رود. از آنجا که در گذشته فارغ‌التحصیلان دانشگاهی عموماً جذب نهادهای دولتی می‌گردیدند با افزایش چشمگیر تعداد آنها در دهه اخیر در کنار هدف کوچک سازی دولت که در برنامه سوم و چهارم به آن اشاره شده است و در نتیجه کاهش حجم کارکنان دولت زمینه اشتغال و جذب بازار کار برای آنها به شدت کاهش یافته است. بنابراین حل مساله در چنین جامعه‌ای صرفاً نیازمند ایجاد یک فرصت شغلی نیست بلکه به شرایط رضایت فرهنگی از شغل نیز ارتباط دارد. (نعمتی، ۱۳۸۹)

دهمین کنفرانس بین المللی مطالعات بین رشته‌ای در مدیریت و مهندسی

۳۱ شهریور ۱۴۰۳ - تهران

البته از بعد دیگر عدم گرایش به شغل‌های فیزیکی در بین فارغ‌التحصیلان و افزایش سطح توقع آنها به عدم تربیت صحیح جوانان برای رویارو شدن با اجتماع بر می‌گردد آشننگی نظام خانواده و گذار از سنت به مدرنیته در خانواده‌های ایرانی این اشکال را به وجود آورده که والدین نمی‌توانند فرزندان را آن گونه پرورش دهند که با مقتضیات جدید جامعه سازگار باشند و از تربیت اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی، شناخت زندگی اجتماعی و بالاخره توانمندی‌های اجتماعی برخوردار باشند. بنابراین مشاهده می‌کنیم جوانان در شناخت کار و شغل مناسب در اجتماع توانا نبوده و نمی‌توانند وارد مشاغل معمول جامعه که در اصل برای جوانان فعال و توانمند طراحی شده، شوند. (نعمتی، ۱۳۸۹)

ناآگاهی جوانان نسبت به فضای کسب و کار

به بحث درباره معضل ناآگاهی جوانان نسبت به فضای کسب و کار برگردیم. باید گفت که ناآگاهی جوانان نسبت به فضای کسب و کار در کنار مشکلات دیگر، تشدید می‌شود. بنا به یافته‌های این پژوهش، نظام آموزشی در دوره متوسطه و پیش‌دانشگاهی، دانش‌آموزان را به درستی هدایت تحصیلی نمی‌کند. باورهای نادرستی درباره آینده شغلی برخی رشته‌های تحصیلی وجود دارد و علایق و استعداد دانش‌آموزان در انتخاب رشته مورد توجه قرار نمی‌گیرد. این بی‌توجهی نظام آموزشی به هدایت تحصیلی متناسب با آینده شغلی، علایق و استعدادهای دانش‌آموزان، در کنار ناآگاهی خود دانش‌آموزان موجب می‌شود که بسیاری از دانش‌آموزان راه غلطی را در ادامه تحصیل خود در دانشگاه پیش بگیرند و بدین ترتیب، مدرک تحصیلی‌ای به دست آورند که نتوانند از طریق آن، شغل مورد علاقه و متناسب با استعدادشان را بیابند. به خصوص آن‌که این تصور را نیز داشته‌اند که پس از گذراندن دوره تحصیلی شان می‌توانند شغل مناسبی را پیدا کنند. همین عدم تطابق تصور جوانان درباره آینده شغلی و واقعیت بازار کار نیز در بسیاری از مواقع باعث می‌شود که آنها برای یافتن شغل نیز مسیر اشتباهی را بروند و به نتیجه نرسند. (توحیدی و همکاران، ۱۳۹۴)

به علاوه، مشغول شدن جوانان به تحصیلات عالی به موجب شده که ورود آنها به بازار کار به تأخیر بیفتد. حال اگر در رشته‌ای تحصیل کنند که نتوانند با استفاده از مدرک تحصیلی، شان شغلی بیابند و یا کار ثمربخشی انجام دهند، عملاً آن بازه زمانی و هزینه‌های مالی مرتبط با آن به هرز رفته است. از منظر اشتغال، مسئله را می‌توان این‌گونه صورت‌بندی کرد که بالا بودن نرخ بیکاری جوانان تحصیل‌کرده به این معناست که بخشی از جمعیت جوان کشور، سال‌هایی را صرف گذراندن دوره‌های تحصیلی‌ای می‌کنند که نه تنها نمی‌توانند از دانش و مهارت آموخته‌شان بهره‌ای ببرند که حتی زمانی را که می‌توانستند صرف آموختن دانش یا مهارتی کنند که بتوانند از آن بهره‌ عملی ببرند و یا سال‌هایی که می‌توانست بخشی از تجربه کاری آنها باشد، از دست داده‌اند. (زاهدی و حسن پور، ۱۳۸۸)

از منظر جوانان نیز اگر نگاهی به مسئله بیندازیم، نتایج مهمی به دست می‌آید. بر اساس یافته‌های پیمایش، ۵۶/۷ درصد از دانش‌آموزان بر این باورند که در دبیرستان و یا هنرستانی که تحصیل می‌کنند، دانش یا مهارتی که در انجام وظایف شغلی به آنها کمک کند، آموخته‌اند، اما ۴۳/۳ درصد از آنها معتقدند که در دبیرستان و یا هنرستانی که تحصیل می‌کنند، چنین مهارت و دانشی را نیاموخته‌اند. همچنین، ۵۷/۱ درصد از دانشجویان بر این باورند که در دانشگاهی که تحصیل می‌کنند، دانش یا

دهمین کنفرانس بین المللی مطالعات بین رشته‌ای در مدیریت و مهندسی

۳۱ شهریور ۱۴۰۳ - تهران

مهارتی که در انجام وظایف شغلی به آنها کمک کند، آموخته‌اند، اما ۴۲/۹ درصد از آنها معتقدند که در دانشگاهی که تحصیل می‌کنند، چنین مهارت و یا دانشی را نیاموخته‌اند. چنان‌که پیداست بیش از چهل درصد دانش‌آموزان و دانشجویان بر این نظر هستند که با گذراندن دوره- تحصیلی-شان برای ورود به بازار کار آماده نمی‌شوند. این امر نشان‌دهنده- ناامیدی و سرخوردگی جوانان برای ادامه تحصیل به منظور یافتن شغل مناسب است. (Fugate et al. 2004)

بحث و نتیجه گیری

با توجه به تحقیقات انجام شده، عوامل متعددی وجود دارند که باعث می‌شوند جوانان در کشور ایران دچار مشکلاتی در حوزه شغلی شوند. از عوامل مهم می‌توان به عدم تطابق مهارت‌های آموخته شده توسط دانش‌آموختگان با نیازهای بازار کار، کمبود استراتژی‌ها و برنامه‌های بازاریابی مؤثر برای ایجاد فرصت‌های شغلی، نابرابری و محدودیت‌های اقتصادی اشاره کرد. همچنین، وضعیت اقتصادی نامناسب کشور نیز از جمله عوامل مؤثر در کاهش فرصت‌های اشتغال برای جوانان است. از سوی دیگر، برخی از راه‌حل‌ها برای بهبود وضعیت اشتغال جوانان شامل توسعه برنامه‌های آموزشی و توانمندسازی آنان برای ارتقاء مهارت‌های لازم در صنایع رو به رشد، تسهیل و پیشرفت کسب‌وکارهای جوان و نوپا، ایجاد فرصت‌های شغلی در مناطق روستایی و توسعه کسب‌وکارهای کوچک و متوسط، از اقدامات مؤثر می‌باشد. این اقدامات با همکاری بخش دولتی و خصوصی، می‌تواند به بهبود وضعیت اشتغال جوانان کشور کمک کند و باعث توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور گردد.

در جمع بندی کلی پژوهش می‌توان گفت که قدرت اثرگذاری عوامل بیرونی بر وضعیت اشتغال پذیری جوانان به نسبت عوامل فردی و محیطی بیشتر است. لذا، ضعف یکپارچگی در سیاست‌ها در حوزه اشتغال و آموزش، ضعف در ثبات سیاست‌های کلان اقتصادی، ناکارآمدی نظام آموزشی در حوزه مهارت آموزی و هدایت تحصیلی، رکود اقتصاد ملی و محلی موجب شده که سطح اشتغال پذیری پایین باشد. از سوی دیگر، عوامل محیطی که به نوبه ی خود بر عوامل فردی نیز تأثیر می‌گذارد، به دلیل ارزش انگاشته نشدن کار و سخت-کوشی در جامعه و عدم مسئولیت-پذیری خانوادگی موجب کاهش اشتغال-پذیری جوانان ایرانی است.

در نهایت، شاخص دانش-های پایه در بعد فردی اشتغال-پذیری، پایین-ترین نمره را کسب کرده که این امر را می‌توان ناشی از تأثیر نظام آموزشی و نگرش نادرست درباره نیازهای فضای کسب و کار دانست.

منابع

- زاهدی، شمس السادات و حسن پور، اکبر . بررسی تأثیر روابط استخدامی بر قابلیت استخدام کارکنان در سازمان‌های دولتی. مجله- مدیریت توسعه و تحول. دوره- ۱، شماره- ۲، صص ۱-۸. ۱۳۸۸
- توحیدی، زهره، سروش، علی اکبر، حسینی، سیدحسن، بررسی وضعیت اشتغال‌پذیری جوانان ایران، مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، ۱۳۹۴. دوره ۱۴
- هرندی، فاطمه، محسن خانی، فلاح. اشتغال جوانان و چالش‌های آن، رفاه اجتماعی، دوره ۶. ۱۳۸۶
- صیدایی، اسکندر، بهاری، عیسی، زارعی، امیر، بررسی وضعیت اشتغال و بیکاری در ایران طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۳۵، راهبرد یاس بهار ۱۳۹۰ شماره ۲۵

ISCCM
International Science Citation Center

دهمین کنفرانس بین المللی مطالعات بین رشته‌ای در مدیریت و مهندسی

۳۱ شهریور ۱۴۰۳ - تهران

بهشتی، محمدباقر (۱۳۷۹) تحلیل اشتغال و بیکاری و ارائه راه حلی مناسب برای بیکاری در ایران، نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی (تبریز)، دوره ۴۳

طاهری، امیرحسین (۱۳۹۷) بحران اشتغال، چالش‌ها و راهکارها

صالحی، جواد، هاشم خانی، میثم (۱۳۹۰) راهکاری قابل تامل برای کنترل بیکاری

حافظی، فرشته، رحیمیان، مهدی، غلامرضایی، سعیده. چالش‌ها و راهکارها اشتغال جوانان روستایی، کنفرانس جهانی روانشناسی و علوم تربیتی، حقوق و علوم اجتماعی در آغاز هزاره سوم، ۱۳۹۵

مرکز آمار ایران (۱۳۷۶-۱۳۸۳) نتایج آمارگیری از ویژگی‌های اشتغال و بیکاری خانوار تهران، مرکز آمار ایران

پژوهشکده آمار (۱۳۸۴) نماگرهای کار شایسته در ایران، تهران، پژوهشکده آمار

نعمتی، احمدرضا، بی‌کاری و موانع اشتغال در جوانان، ۱۳۸۹

پژوهشکده آمار (۱۳۸۵) آمارگیری گذار جوانان از تحصیل به کار، تهران پژوهشکده آمار

Fugate, M. Kinicki J. Angelo and Ashforth E. Blake (2004) Employability: A psycho-social construct, its dimensions, and applications. *Journal of Vocational Behavior*. 65.

Gazier, B. (1998b) Employability — definitions and trends. in: B. Gazier (Ed.) *Employability: Concepts and Policies*, pp. 37–71. Berlin: European Employment Observatory.

Gazier, B. (2001) Employability: the complexity of a policy notion. in: P. Weinert, M. Baukens, P. Bolerrot et al. (Eds) *Employability: From Theory to Practice*.

HEA (The Higher Education Academy) (2007) *Student Employability Profiles*. York: The Higher Education Academy, HEA.